สำนักงานวิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันงานสำรวจรังวัดและทำแผนที่ มีการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสำรวจที่มีประสิทธิภาพและความถูกต้องสูงขึ้น การสำรวจหาค่าพิกัดทางราบด้วย จีพีเอส (Global Positioning System,GPS) เริ่มเข้ามามีบทบาทในการทำแผนที่มากขึ้น วิธีนี้เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปเพราะให้ความถูกต้องที่น่าเชื่อถือสูง และประหยัดเวลาในการทำงานเป็นอย่างมาก แต่เครื่องมือจีพีเอสที่ให้ค่าความถูกต้องทางตำแหน่งสูงยังนับว่ามีราคาแพง โดยปกติการทำงานด้วย จีพีเอส มีหลักการหาตำแหน่ง 2 แบบคือ การหาตำแหน่งจุดเดี่ยว (single point positioning or absolute positioning) และการหาตำแหน่งแบบสัมพัทธ์ (differential positioning or relative positioning) โดยที่ความถูกต้องของการหาตำแหน่งจุดเดี่ยวมีข้อจำกัดจากความคลาดเคลื่อนต่างๆ ได้แก่ ความคลาดเคลื่อนวงโคจรดาวเทียม, ความคลาดเคลื่อนนาฬิกาดาวเทียม, ความคลาดเคลื่อนนาฬิกาเครื่องรับ และความคลาดเคลื่อนของการหักเหในชั้นบรรยากาศ ด้วยเหตุผลนี้ผู้ใช้งานส่วนใหญ่จึงนิยมใช้วิธีการหาตำแหน่งแบบสัมพัทธ์ (DGPS) เพื่อที่จะกำจัดและลดค่าความคลาดเคลื่อนต่างๆ และในการทำงานด้วยวิธีใช้จีพีเอส จำเป็นต้องใช้เครื่องจีพีเอส อย่างน้อย 2 เครื่องขึ้นไปในการทำงาน (ถ้าต้องการความละเอียดถูกต้องสูง) โดยความถูกต้องของวิธีนี้จะขึ้นอยู่กับระยะทางระหว่างสถานีฐานกับตำแหน่งที่รังวัดที่เรียกว่า ความยาวเส้นฐาน (Baseline length) โดยที่ถ้าความยาวของเส้นฐานมากจะมีผลให้ความถูกต้องที่ได้ลดลงซึ่งเป็นข้อจำกัดอีกประการหนึ่งของวิธีนี้

ในปัจจุบันได้มีหน่วยงาน International GPS Service (IGS) ซึ่งได้จัดเตรียมข้อมูลของวงโคจรดาวเทียมความละเอียดสูง (precise satellite orbit) และค่าแก้ความคลาดเคลื่อนของนาฬิกาดาวเทียมความละเอียดสูง (precise satellite clock correction) ไว้บนอินเตอร์เน็ตโดยผู้ที่ต้องการใช้ข้อมูลดังกล่าวสามารถเข้าไปดาวน์โหลดข้อมูลได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ข้อมูลดังกล่าวสามารถนำมาทำการคำนวณร่วมในการหาค่าตำแหน่งจุดเดี่ยวให้ได้ค่าความถูกต้องสูงขึ้น ซึ่งกระบวนการดังกล่าวเรียกว่า การหาตำแหน่งจุดเดี่ยวความละเอียดสูง (Precise Point Positioning หรือ PPP) จึงทำให้วิธีการหาตำแหน่งแบบสัมบูรณ์เป็นที่น่าสนใจอีกครั้ง

การหาตำแหน่งจุดเดี่ยวความละเอียดสูง PPP จะอาศัยเครื่องรับสัญญาณเพียงเครื่องเดียวในการหาตำแหน่งของเครื่องรับ ซึ่งปัจจุบันสามารถใช้ได้ทั้งเครื่องรับสัญญาณแบบ 2 ความถี่(Dual-frequency,L1 L2) และเครื่องรับสัญญาณแบบความถี่เดียว(Single-frequency,L1) การใช้เครื่องแบบ 2 ความถี่จะช่วยให้กำจัดค่าคลาดเคลื่อนที่เกิดจากชั้นบรรยากาศไอโอโนสเฟียร์ได้ และเมื่อนำข้อมูล

ที่ได้มาทำการปรับแก้ค่าคลาดเคลื่อนต่างๆ ทำให้ได้ค่าตำแหน่งมีความละเอียดถูกต้องสูงขึ้น Satirapod and Homniam (2006) ได้ทำการวิจัยศึกษาการหาตำแหน่งจุดเดี่ยวที่ให้ค่าความละเอียดสูง โดยใช้ข้อมูลเฟสของคลื่นส่งจากเครื่องรับสัญญาณแบบ 2 ความถี่ และได้ทำการพัฒนาโปรแกรม เพื่อทำการปรับแก้ค่าคลาดเคลื่อนต่างๆ โดยใช้ค่าแก้วงโคจร และนาฬิกาดาวเทียมความละเอียดสูง จาก หน่วยงาน IGS ทำให้ได้ค่าความละเอียดถูกต้องทางราบที่ประมาณ 95 ซม. นอกจากนี้ Beran et. al. (2003) ได้ทำการวิจัยการหาค่าความละเอียดถูกต้องสูงโดยใช้เครื่องรับสัญญาณแบบความถี่เดียว ซึ่งงานวิจัยดังกล่าวได้ทำการทดลองเปรียบเทียบโดยใช้เครื่องมือจีพีเอสคุณภาพสูงกับเครื่องมือจีพีเอสคุณภาพต่ำ ผลเบื้องต้นสำหรับการตั้งเครื่องรับแบบสถิตแสดงว่า ในกรณีที่ใช้เครื่องมือคุณภาพสูงได้ค่าความละเอียดถูกต้องทางราบที่ ระดับที่ดีกว่า 1 ม. ส่วนเครื่องรับคุณภาพต่ำจะให้ค่าความละเอียดถูกต้องทางราบประมาณ 3 ม. แต่ว่าในการศึกษาวิจัยดังกล่าวยังไม่มีการศึกษาที่ชัดเจนเกี่ยวกับระยะเวลาที่รับสัญญาณ ไม่ได้ระบุถึงรายละเอียดในการเลือกช่วงเวลาของข้อมูลที่นำมาแสดงผล และไม่ได้ทำการวิเคราะห์ถึงช่วงเวลาที่จะนำมาประมวลผล เพื่อให้ทราบถึงระดับความถูกต้องที่จะได้รับในแต่ละช่วงเวลา ดังนั้นในการวิจัยนี้จะมุ่งเน้นการเปรียบเทียบค่าความละเอียดถูกต้องของการหาตำแหน่งด้วยเครื่องรับสัญญาณแบบความถี่เดียวที่ช่วงเวลาที่แตกต่างกัน และศึกษาการใช้แบบจำลองที่จะนำมาใช้ลดค่าความคลาดเคลื่อนที่เกิดจากชั้นบรรยากาศไอโอโนสเฟียร์ เพื่อทดแทนการใช้เครื่อง 2 ความถี่ โดยจะทำการพัฒนาซอฟต์แวร์สำหรับการประมวลผลหาตำแหน่งแบบจุดเดี่ยวสำหรับข้อมูลความถี่เดียวขึ้น

1.2 แนวเหตุผลและแนวคิดที่สำคัญ

1.2.1 แนวคิดพื้นฐาน

หลักการพื้นฐานของจีพีเอส จะเป็นการหาค่าพิกัดของจุดที่ต้องการทราบค่า โดยการคำนวณหาจากจุดที่ทราบค่าพิกัด คือดาวเทียมจีพีเอส ในการหาตำแหน่งจุดเดี่ยว (Single point positioning) จะเกี่ยวข้องกับการใช้เครื่องรับสัญญาณเพียงเครื่องเดียวเพื่อหาพิกัดตำแหน่งของเครื่องรับแบบสัมบูรณ์ ข้อมูลพื้นฐานที่ใช้ในการคำนวณหาตำแหน่งมี 2 ชนิด คือ ข้อมูลซูโดเรนจ์ (Pseudorange measurement) และข้อมูลเฟสของคลื่นส่ง (Carrier phase measurement)

1.2.1.1 ข้อมูลซูโดเรนจ์ (Pseudorange measurement)

ซูโดเรนจ์ คือ ระยะทางที่วัดจากดาวเทียมมายังเครื่องรับสัญญาณ ในการวัดระยะทางนี้เครื่องรับจะสร้างรหัส PRN (Pseudo Random Noise) ซึ่งใช้ในดาวเทียมขึ้นมาเปรียบเทียบกับรหัสที่ได้จากการรับสัญญาณ รหัสที่สร้างขึ้นจะเลื่อนไปมาจนกระทั่งมีสหสัมพันธ์สูงสุดเมื่อเปรียบเทียบกับรหัสที่ได้รับ ค่าเลื่อนระหว่างรหัสทั้งสองคือระยะเวลาที่คลื่นวิทยุเดินทางจากดาวเทียมในขณะที่รหัสสร้างขึ้นในเครื่องรับ โดยการเอาความเร็วของคลื่นส่งวิทยุคูณกับเวลา

จะได้ระยะทางระหว่างดาวเทียมกับเครื่องรับ โดยเหตุที่รหัสที่ส่งจากดาวเทียมได้มาจากนาฬิกาของ ดาวเทียมในขณะที่รหัสที่สร้างขึ้นในเครื่องรับก็ได้มาจากนาฬิกาเครื่องรับ ดังนั้นจึงหลีกเลี่ยงความคลาดเคลื่อนของเวลาอันเนื่องมาจากความแตกต่างของนาฬิกาทั้งสองไม่ได้ จึงทำให้ซูโดเรนจ์ที่วัดได้นี้มีค่าคลาดเคลื่อนไปจากระยะทางจริง ระหว่างดาวเทียมและเครื่องรับ นอกจากนั้นซูโดเรนจ์ยังมีผลกระทบเนื่องจากการหักเหของคลื่น ในชั้นไอโอโนสเฟียร์และชั้น โทรโพสเฟียร์โดยตรงอีกด้วย โดยมีสมการของซูโดเรนจ์ที่ได้จากรหัสและมีหน่วยเป็นระยะทางดังนี้คือ

$$P(Li) = \rho + c(dt - dT) + d_{orb} + d_{trop} + d_{ion/Li} + \varepsilon \qquad (1)$$

โดยที่

P(Li) คือ ซูโดเรนจ์ที่ได้จากการวัดเฟสของรหัสของคลื่นส่ง Li (เมตร)

ρ คือ ระยะทางเรขาคณิตระหว่างดาวเทียมและเครื่องรับ (เมตร)

c คือ ความเร็วของคลื่นส่งหรือความเร็วแสง (เมตร/วินาที)

dt คือ ความคลาดเคลื่อนของนาฬิกาดาวเทียม (วินาที)

dT คือ ความคลาดเคลื่อนของนาฬิกาเครื่องรับ (วินาที)

d_{orb} คือ ความคลาดเคลื่อนเนื่องจากวงโคจรดาวเทียม (เมตร)

d_{trop} คือ ความคลาดเคลื่อนเนื่องจากชั้นบรรยากาศโทรโพสเฟียร์ (เมตร)

$d_{ion/Li}$ คือ ความคลาดเคลื่อนเนื่องจากชั้นบรรยากาศไอโอโนสเฟียร์ของคลื่นส่ง Li (เมตร)

ε คือ ความคลาดเคลื่อนอื่น ๆ เช่น คลื่นหลายวิถี สัญญาณรบกวน (เมตร) เป็นต้น

1.2.1.2 ข้อมูลเฟสของคลื่นส่ง (Carrier phase measurement)

การวัดเฟสของคลื่นส่งในเครื่องรับเป็นการวัดเปรียบเทียบหรือค่าต่างระหว่างเฟสของคลื่นส่งที่ดาวเทียมส่งลงมากับเฟสของคลื่นความถี่ fo ที่เครื่องรับสร้างขึ้นมา โดยคลื่นส่งที่ดาวเทียมส่งลงมานั้นแยกออกเป็นสองส่วนคือ ส่วนของคลื่นจำนวนเต็มรอบ (Integer cycle part) กับส่วนที่ไม่เต็มรอบ (Fractional part) ในการรับสัญญาณนั้นเครื่องรับสัญญาณไม่สามารถจะนับจำนวนเต็มรอบของคลื่นส่งที่ส่งลงมา จำนวนเต็มรอบสามารถหาค่าได้จากการคำนวณในภายหลัง โดยจำนวนเต็มนี้มีชื่อเรียกว่า Ambiguity หรือ เลขปริศนา โดยสมการค่าสังเกตของการวัดเฟสคือ

$$\Phi(Li) = \rho + c(dt - dT) + d_{orb} + d_{trop} - d_{ion/Li} + \lambda i \cdot Ni + \varepsilon \qquad (2)$$

โดยที่

$\Phi(Li)$ คือ ซูโดเรนจ์ที่ได้จากการวัดเฟสของคลื่นส่ง Li (เมตร)

ρ คือ ระยะทางเรขาคณิตระหว่างดาวเทียมและเครื่องรับ (เมตร)

c คือ ความเร็วของคลื่นส่งหรือความเร็วแสง (เมตร/วินาที)

dt คือ ความคลาดเคลื่อนของนาฬิกาดาวเทียม (วินาที)

dT คือ ความคลาดเคลื่อนของนาฬิกาเครื่องรับ (วินาที)

d_{orb} คือ ความคลาดเคลื่อนเนื่องจากวงโคจรดาวเทียม (เมตร)

d_{trop} คือ ความคลาดเคลื่อนเนื่องจากชั้นบรรยากาศโทรโพสเฟียร์ (เมตร)

$d_{ion/Li}$ คือ ความคลาดเคลื่อนเนื่องจากชั้นบรรยากาศไอโอโนสเฟียร์ของคลื่นส่ง Li (เมตร)

λi คือ ความยาวคลื่นของคลื่นส่ง Li (เมตร)

Ni คือ Ambiguity หรือ เลขปริศนา ของคลื่นส่ง Li (เมตร)

ε คือ ความคลาดเคลื่อนอื่นๆ เช่น คลื่นหลายวิถี สัญญาณรบกวน (เมตร) เป็นต้น

1.2.2 แนวคิดของการหาตำแหน่งจุดเดี่ยวความละเอียดสูง (Precise Point Positioning, PPP) โดยใช้ข้อมูลความถี่เดียว

ในการที่จะหาตำแหน่งจุดเดี่ยวความละเอียดสูงจากข้อมูลความถี่เดียว จะต้องพยายามลดค่าคลาดเคลื่อนต่างๆ ที่เกิดขึ้นให้มากที่สุด โดยเฉพาะค่าคลาดเคลื่อนที่เกิดจากชั้นบรรยากาศไอโอโนสเฟียร์ ถ้าเป็นการหาตำแหน่งจุดเดี่ยวความละเอียดสูงโดยใช้ 2 ความถี่ ค่าคลาดเคลื่อนตัวนี้จะถูกขจัดออกไปได้ ในสมการ (1) และ (2) เทอมของ $d_{ion/Li}$ หรือความคลาดเคลื่อนในชั้นบรรยากาศไอโอโนสเฟียร์สามารถถูกกำจัดออกไปได้โดยการใช้แบบจำลอง Ionosphere-Free Combination (L3) โดยการสร้างสมการขึ้นจากการผสมผสานกันระหว่างข้อมูล L1 และ L2 (Rizos, 1997; Leick, 1995) แต่ในงานวิจัยนี้จะใช้ข้อมูลความถี่เดียว จึงต้องใช้ข้อมูลซูโดเรนจ์ และเฟสของคลื่นส่ง มาใช้ในการคำนวณร่วมกัน นอกจากนี้ยังมีความคลาดเคลื่อนต่างๆ ดังนี้

1.2.2.1 ค่าคลาดเคลื่อนที่เกิดจากวงโคจรดาวเทียม (Satellite orbit error)

ความคลาดเคลื่อนของวงโคจรดาวเทียมมีสาเหตุมาจากวงโคจรดาวเทียมที่มาจากข้อมูลดาวเทียมในสัญญาณที่รับได้นั้นเป็นวงโคจรที่ได้จากการคำนวณล่วงหน้า โดยอาศัยรูปจำลองของแรงต่างๆ ที่กระทำต่อดาวเทียม รูปจำลองที่ใช้อาจจะไม่ถูกต้องหรือไม่ละเอียดเพียงพอเมื่อเทียบกับแรงจริงๆ ที่กระทำต่อดาวเทียมในขณะที่ทำการวัด ดังนั้นตำแหน่งของดาวเทียมจากอิฟีเมอริสดาวเทียมที่ส่งกระจายลงมาพร้อมสัญญาณดาวเทียมนั้นจึงไม่ถูกต้อง

หอสมุดกลาง สำนักงานวิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แนวทางการแก้ไข :

เราสามารถลดความคลาดเคลื่อนของวงโคจรดาวเทียมได้โดยใช้ข้อมูลวงโคจรดาวเทียมที่คำนวณหาได้หลังจากที่ดาวเทียมนั้นได้โคจรผ่านตำแหน่งนั้นๆ แล้ว โดยข้อมูลดังกล่าวถูกจัดทำโดยหน่วยงาน IGS และข้อมูลดังกล่าวก็สามารถดาวน์โหลดได้จากอินเตอร์เน็ตโดยหน่วยงานที่ชื่อว่า International GPS Service (IGS) ได้คอยจัดเตรียมข้อมูลดังกล่าวให้เรา ดาวน์โหลดได้บนอินเตอร์เน็ตโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ตารางที่ 1.1 แสดงถึงรายละเอียดข้อมูลที่ให้บริการและระยะเวลาที่เราสามารถเข้าไปดาวน์โหลดข้อมูลหลังจากเวลาที่เราทำการรังวัด (สำหรับ broadcast ephemeris แสดงให้เห็นรายละเอียดเพื่อใช้เปรียบเทียบเท่านั้น)

ตารางที่ 1.1 รายละเอียดข้อมูลวงโคจรดาวเทียมของหน่วยงาน IGS (IGS, 2006)

ชนิดข้อมูล	ความถูกต้อง	ช่วงเวลาในการให้บริการข้อมูล	ช่วงเวลาในการ ปรับปรุงข้อมูล	ช่วงเวลาของข้อมูล
Broadcast ephemeris	~260 cm.	Real time	--	daily
Predicted (Ultra rapid)	~25 cm.	Real time	twice daily	15 min
Rapid	5 cm.	17 hours	Daily	15 min
Final	< 5 cm.	~13 days	Weekly	15 min

ในงานวิจัยนี้จะทำการดาวน์โหลดข้อมูล Final Orbit ซึ่งไฟล์จะมีนามสกุล .Sp3 มาใช้ในการคำนวณ โดยข้อมูลจะมีค่าตำแหน่งของดาวเทียมที่ถูกต้องทุกๆ 15 นาที แต่ในงานวิจัยนี้จะใช้ข้อมูลทุกๆ 30วินาที ในการคำนวณ จึงจำเป็นต้องทำการกระจายค่าของข้อมูลจากทุกๆ 15 นาที มาเป็นค่าของข้อมูลทุกๆ 30 วินาที ในการคำนวณครั้งนี้จะนำโปรแกรมจาก ภัคพงศ์ (2547) มาใช้ในการคำนวณ

1.2.2.2 ค่าคลาดเคลื่อนที่เกิดจากนาฬิกาดาวเทียม (Satellite clock error)

ความคลาดเคลื่อนของนาฬิกาดาวเทียมจะเกิดจากการเทียบเวลา และความถี่มาตรฐานที่แตกต่างกัน โดยข้อมูลความคลาดเคลื่อนของนาฬิกาดาวเทียมแต่ละดวงอยู่ในข้อมูลดาวเทียมที่ส่งลงมากับสัญญาณซึ่ง เป็นค่าที่ได้จากการคำนวณล่วงหน้าจากสถานีควบคุมหลักเช่นเดียวกับวงโคจรดาวเทียม

แนวทางการแก้ไข:

โดยเราสามารถลดความคลาดเคลื่อนของนาฬิกาดาวเทียมได้จากข้อมูล ของหน่วยงาน IGS เช่นเดียวกับความคลาดเคลื่อนของวงโคจรดาวเทียม

1.2.2.3 ค่าคลาดเคลื่อนที่เกิดจากนาฬิกาของเครื่องรับสัญญาณ (Receiver clock error)

จะเป็นค่าคลาดเคลื่อนที่เกิดเนื่องจากนาฬิกาที่อยู่ในตัวเครื่องรับสัญญาณดาวเทียม เพราะเป็นแค่นาฬิกาธรรมดาทั่วไป ที่ทำจากควอทซ์ ที่มีความถูกต้องไม่สูงมากนัก ทำให้การจับเวลามีความคลาดเคลื่อนไป

แนวทางแก้ไข:

สามารถคำนวณค่าคลาดเคลื่อนตัวนี้ได้โดยการกำหนดให้เป็นตัวแปรที่ไม่ทราบค่าตัวหนึ่งในสมการ

1.2.2.4 ความคลาดเคลื่อนเนื่องจากการล่าช้าของสัญญาณในชั้นบรรยากาศไอโอโนสเฟียร์ (Ionospheric delay)

ชั้นบรรยากาศไอโอโนสเฟียร์ จะเป็นชั้นบรรยากาศที่อยู่สูงจากผิวโลกตั้งแต่ 50–1000 กม. ชั้นบรรยากาศไอโอโนสเฟียร์ เป็นชั้นบรรยากาศที่อยู่ห่างจากผิวโลกมากที่สุดรวมถึงเกี่ยวข้องกับการแพร่กระจายคลื่นมากที่สุดอีกด้วย สิ่งน่าสนใจเกี่ยวกับบรรยากาศไอโอโนสเฟียร์ คือ ความสามารถหักเหคลื่นวิทยุซึ่งในชั้นบรรยากาศอื่นไม่มีคุณสมบัตินี้อยู่ การแพร่กระจายของรังสีอุลตราไวโอเลตจากดวงอาทิตย์เข้าหาชั้นบรรยากาศของโลก ทำให้เกิดการถ่ายเทพลังงานเข้าสู่โมเลกุลของชั้นบรรยากาศไอโอโนเฟียร์ให้เกิดการไอออนไนซ์ (ionization) ของโมเลกุลขึ้น การไอออนไนซ์ คือ ขบวนวิธีดึงอิเล็กตรอนออกจากอะตอม ซึ่งอะตอมที่สูญเสียอิเล็กตรอนจะมีลักษณะทางไฟฟ้าเป็นประจุไฟฟ้าบวก นอกจากนี้ยังได้ประจุไฟฟ้าลบและอิเล็กตรอนอิสระจำนวนมาก ปริมาณความหนาแน่นของอิเล็กตรอนในชั้นไอโอโนสเฟียร์ จัดว่ามีพฤติกรรมไม่คงที่แน่นอน คือ มีค่าขึ้นๆ ลง ๆ ตลอดตามการเปลี่ยนแปลงของรังสีอุลตราไวโอเลตจากดวงอาทิตย์ที่มีการแพร่กระจายรังสีสูงสุดในเวลากลางวัน และต่ำสุดในเวลากลางคืน ทำให้ระยะเวลาในการเดินทางของคลื่นเปลี่ยนไปในแต่ละช่วงเวลาในหนึ่งวัน เนื่องจากอิเล็กตรอนอิสระในชั้นบรรยากาศทำให้สัญญาณของจีพีเอส ไม่สามารถเดินทางได้ด้วยความเร็วแสง และเนื่องจากผลกระทบของชั้นบรรยากาศไอโอโนสเฟียร์ การเดินทางของสัญญาณจีพีเอส จะขึ้นอยู่กับ Refractive index (n) ในสัญญาณจีพีเอส ที่ประกอบด้วยข้อมูลรหัสและเฟสของคลื่นส่งจะมี Refractive index 2 ชนิดคือ n_g กับ n_ϕ โดย n_g คือ Refractive index ของกลุ่มคลื่น ในที่นี้ก็คือข้อมูลรหัสที่มีการกล้ำสัญญาณบนเฟสของคลื่นส่ง ดังนั้น n_g จึงเป็นตัวแทนของข้อมูลซูโดเรนจ์ และ n_ϕ คือ Refractive index ของเฟส ซึ่งเป็นตัวแทนของข้อมูลเฟสของคลื่นส่ง โดยสรุป n_g จะมีค่ามากกว่า 1 และ n_ϕ จะมีค่าน้อยกว่า 1 เสมอ ซึ่งจะมีผลทำให้การเดินทางของรหัสมีความล่าช้ากว่าปกติและการเดินทางของเฟสของคลื่น

ส่งเร็วกว่าปกติ ด้วยสาเหตุนี้เองที่ทำให้ค่าแก้ค่าคลาดเคลื่อนของชั้นบรรยากาศไอโอโนสเฟียร์ในสมการที่ (1) และ (2) มีเครื่องหมายตรงข้ามกัน สามารถดูรายละเอียดการพิสูจน์ค่า Refractive index ได้ใน Jekeli (2001)

แนวทางการแก้ไข :

ในงานวิจัยนี้จะทดลองใช้แบบจำลอง Ionosphere-free code and phase เพื่อใช้ลดผลกระทบจากการล่าช้าของสัญญาณในชั้นบรรยากาศไอโอโนสเฟียร์ โดยแบบจำลองดังกล่าวจะเป็นการสร้างสมการขึ้นใหม่ จากการใช้สมการพื้นฐานในการหาระยะทางระหว่างดาวเทียมและเครื่องรับสัญญาณด้วยซูโดเรนจ์ (สมการที่ 1) และการวัดเฟสของคลื่นส่ง (สมการที่ 2) มาบวกกันและหารด้วย 2 (Witchayangkoon, 2000) ซึ่งจะแสดงได้ดังสมการ

$$\in p(L1) = \frac{P(L1) + \Phi(L1)}{2} \qquad (3)$$

โดยที่

$\in p(L1)$ คือ ซูโดเรนจ์ที่ได้จาก Ionosphere-free code and phase (เมตร)

$P(L1)$ คือ ซูโดเรนจ์ที่ได้จากการวัดเฟสของรหัสของคลื่นส่ง L1 (เมตร)

$\Phi(L1)$ คือ ซูโดเรนจ์ที่ได้จากการวัดเฟสของคลื่นส่ง L1 (เมตร)

1.2.2.5 ความคลาดเคลื่อนเนื่องจากชั้นบรรยากาศโทรโพสเฟียร์

การหักเหในชั้นบรรยากาศโทรโพสเฟียร์จะไม่ขึ้นอยู่กับความถี่ของคลื่นส่งแต่ขึ้นอยู่กับความกดดันบรรยากาศ อุณหภูมิและความชื้นในบรรยากาศ โดยทั่วไปจะแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วนประกอบคือ ส่วนประกอบแห้งและส่วนประกอบชื้น โดยส่วนประกอบแห้งจะมีขนาด 90 % ของการหักเหในชั้นบรรยากาศโทรโพสเฟียร์ ส่วนประกอบชื้นจะขึ้นอยู่กับความกดดันของไอน้ำในอากาศประมาณ 10 % ของการหักเหในชั้นบรรยากาศโทรโพสเฟียร์ การหักเหในแนวดิ่งมีค่าประมาณ 2 – 3 เมตร และเพิ่มมากขึ้นในแนวราบ ที่มุมสูงใกล้ 0 องศา การหักเหมีค่าประมาณ 20 – 30 เมตร ถึงแม้อิทธิพลของส่วนประกอบแห้งจะมีขนาดใหญ่กว่าส่วนชื้น แต่การคำนวณส่วนแห้งจะมีค่าความถูกต้องมากกว่าส่วนชื้น ความถูกต้องอยู่ในเกณฑ์ ± 1% (ชูเกียรติ วิเชียรเจริญ,2538)

การหักเหในชั้นบรรยากาศโทรโพสเฟียร์ (Hofmann-Wellenhof et al, 2001) สามารถเขียนสมการได้ ดังนี้

$$\Delta^{Trop} = \int (n-1)ds \qquad (4)$$

ถ้าให้ n เป็นดัชนีการหักเหในชั้นบรรยากาศ

นิยาม $N^{Trop} = 10^{6}(n-1)$ (5)

$$\Delta^{Trop} = 10^{-6}\int N^{Trop} ds \quad (6)$$

Hopfield (1969) สามารถแสดงถึงการแยกส่วนประกอบแห้งและส่วนประกอบชื้น ได้ดังนี้

$$N^{Trop} = N_d^{Trop} + N_w^{Trop} \quad (7)$$

โดยที่

N_d^{Trop} คือ อิทธิพลของส่วนประกอบแห้ง

N_w^{Trop} คือ อิทธิพลของส่วนประกอบชื้น

ฉะนั้น

$$\Delta_d^{Trop} = 10^{-6}\int N_d^{Trop} ds \quad (8)$$

$$\Delta_w^{Trop} = 10^{-6}\int N_w^{Trop} ds \quad (9)$$

และ

$$\Delta^{Trop} = \Delta_d^{Trop} + \Delta_w^{Trop}$$

$$= 10^{-6}\int N_d^{Trop} ds + 10^{-6}\int N_w^{Trop} ds \quad (10)$$

โดยที่

$$N_d^{Trop} = 77.6\frac{P}{T}, \qquad N_w^{Trop} = 77.6\frac{4810e}{T^2}$$

P คือ ความกดดันบรรยากาศ (มิลลิบาร์)

T คือ อุณหภูมิ (เคลวิน)

e คือ ความดันของไอน้ำ (มิลลิบาร์)

โดยเราจะลดค่าความคลาดเคลื่อนดังกล่าวจากการใช้แบบจำลองมาตรฐานของ Saastamoinen และ Mapping function ของ Neil ดูรายละเอียดใน Witchayangkoon (2000)

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์ดังต่อไปนี้

1.3.1 เพื่อศึกษาถึงหลักการหาตำแหน่งจุดเดี่ยวที่ให้ค่าความละเอียดสูงโดยอาศัยข้อมูลรหัสและเฟสของคลื่นส่งความถี่เดียวที่ปราศจากผลของไอโอโนสเฟียร์

1.3.2. เพื่อเปรียบเทียบค่าความถูกต้องของผลลัพธ์ ระหว่างการใช้ข้อมูลจากเครื่องรับสัญญาณแบบคุณภาพสูงกับเครื่องรับสัญญาณแบบมือถือ เช่น GARMIN โดยใช้ช่วงระยะเวลาที่ใช้

ในการรับสัญญาณดาวเทียมที่ต่างกัน เช่น 5 นาที, 10 นาที, 15 นาที และ 30 นาที เพื่อนำผลที่ได้มาใช้ในการกำหนดระยะเวลาในการนำไปใช้ทำงานต่อไป

1.3.3. เพื่อทดสอบว่าค่าความถูกต้องขึ้นอยู่กับตำแหน่งทางละติจูดหรือไม่

1.3.4. เพื่อทดสอบว่าฤดูกาลมีผลกับค่าความถูกต้องหรือไม่

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้สามารถกำหนดขอบเขตพัฒนาซอฟต์แวร์ได้ดังนี้

1.4.1 ใช้หลักการหาตำแหน่งจุดเดี่ยวความละเอียดสูง (Precise Point Positioning)โดยใช้ข้อมูลจากหน่วยงาน IGS และแบบจำลองเพื่อลดค่าความคลาดเคลื่อนต่างๆ

1.4.2 ข้อมูลที่นำมาใช้ในงานวิจัยจากหน่วยงาน IGS คือข้อมูลวงโคจรดาวเทียมความละเอียดสูงและค่าแก้ความคลาดเคลื่อนนาฬิกาดาวเทียมความละเอียดสูง โดยดาวน์โหลดข้อมูลจากอินเตอร์เน็ต

1.4.3 ใช้ข้อมูลการรับสัญญาณดาวเทียมในรูปแบบไฟล์ RINEX ที่ดาวน์โหลดได้บนอินเตอร์เน็ตจากสถานีฐานอย่างน้อย 5 แห่งทั่วโลก อย่างน้อยสถานีละ 3 วัน และใช้ข้อมูลจากการตั้งเครื่องรับสัญญาณในประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลความถี่เดียว เพื่อใช้ในการทดสอบซอฟต์แวร์ โดยที่ใช้ข้อมูลจากสถานีฐาน เนื่องจากสถานีเหล่านั้น มีค่าพิกัด และตำแหน่งที่แน่นอน และมีการรับสัญญาณตลอดเวลา สามารถทำการเลือกดาวน์โหลดในช่วงเวลาที่ต้องการได้ และทำการหาค่าพิกัดของสถานีฐานที่รับสัญญาณในประเทศไทยจากการส่งข้อมูลสัญญาณดาวเทียมที่รับได้ไปคำนวณ ผ่านบริการคำนวณค่าพิกัดทางอินเตอร์เน็ตที่มีความน่าเชื่อถือสูง

1.4.4 เปรียบเทียบค่าความถูกต้องของผลลัพธ์ที่ได้จากซอฟต์แวร์ที่พัฒนาขึ้น ด้วยการใช้ข้อมูลของเครื่องรับสัญญาณแบบคุณภาพสูงและแบบคุณภาพต่ำ โดยจะทำการทดสอบผลที่ช่วงระยะเวลาต่างๆ เช่น 5 นาที, 10 นาที, 15 นาที และ 30 นาที

1.4.5 เปรียบเทียบค่าความถูกต้องของผลลัพธ์ที่ได้จากการคำนวณข้อมูลของ 5 สถานีฐาน เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ถึงตำแหน่งที่ตั้งทางละติจูด กับทางฤดูกาล ว่ามีผลกับการรับสัญญาณหรือไม่

1.5 ขั้นตอนและวิธีการดำเนินงาน

การวิจัยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1.5.1 ศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.5.2 ศึกษารูปแบบข้อมูลนำเข้าได้แก่ ข้อมูลการรับสัญญาณดาวเทียมในรูปแบบไฟล์ Rinex , ข้อมูลวงโคจรดาวเทียมความละเอียดสูงกับข้อมูลค่าแก้ความคลาดเคลื่อนนาฬิกาดาวเทียมความละเอียดสูงในรูปแบบไฟล์ SP3 และข้อมูลของแบบจำลองแก้ค่าความคลาดเคลื่อนต่าง ๆ

1.5.3 ดำเนินการพัฒนาซอฟต์แวร์และตรวจสอบความถูกต้องของซอฟต์แวร์ ด้วยภาษา Matlab โดยใช้ซอฟต์แวร์ของภัคพงศ์ เป็นซอฟต์แวร์ต้นแบบ

1.5.4 เก็บข้อมูลจากภาคสนามโดยตั้งเครื่องรับสัญญาณที่จุด CU03 บนดาดฟ้าตึกศัลวิธานนิเทศ ในบริเวณจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นเวลาอย่างน้อย 3 วัน โดยใช้เครื่องมือจีพีเอสแบบคุณภาพสูง และแบบคุณภาพต่ำ

1.5.5 ประมวลผลข้อมูลจากข้อ 4 และข้อมูลที่ดาวน์โหลดมาจากสถานีฐานทั้ง 5 แห่ง

1.5.6 เปรียบเทียบผลลัพธ์ที่ได้จากซอฟต์แวร์ที่พัฒนาขึ้นกับค่าอ้างอิงที่มีอยู่

1.5.7 สรุปผลการวิจัย และจัดทำรูปเล่มวิทยานิพนธ์

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 เข้าใจถึงหลักการหาตำแหน่งจุดเดี่ยวที่ให้ความละเอียดสูง

1.6.2 เป็นแนวทางในการเลือกระยะเวลาที่เหมาะสมที่ใช้ในการตั้งเครื่องรับสัญญาณเพื่อให้ได้ความละเอียดถูกต้องของผลลัพธ์ในระดับต่าง ๆ และสามารถเลือกใช้คุณภาพของเครื่องมือตามลักษณะของการทำงานได้ถูกต้อง

1.6.3 ได้ซอฟต์แวร์ต้นแบบสำหรับการคำนวณหาตำแหน่งจุดเดี่ยว เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาต่อยอดในอนาคต